

ПРОБЛЕМА ОСВІТНІХ УТРАТ З ХІМІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Величко Людмила Петрівна,
д. п. н., професор, головний науковий співробітник
відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Анотація. Проаналізовано освітні втрати у навчанні хімії, спричинені повномасштабною війною. Визначено напрями компенсування їх на локальному рівні навчального предмета: діагностика й ідентифікація прогалів і втрат; розроблення плану розв'язування проблеми; використання доступних інструментів компенсування втрат; мотивування учнів до навчання й надолуження втраченого.

Ключові слова: навчання хімії, освітні втрати, воєнний стан, інструменти компенсування втрат.

Проблема освітніх утрат (learning loss) набула всесвітнього масштабу через карантинні обмеження внаслідок пандемії COVID-19, у нашій країні вона особливо загострилася під час війни і пов'язаної з нею евакуації значної кількості населення. Об'єктивна картина освітніх втрат поки невідома, але попередні дослідження засвідчують, що проблема стала викликом для всієї системи освіти і потребує швидкого реагування.

Основні причини освітніх втрат з хімії: недоотримання навчальної підготовки у зв'язку з відхиленнями в академічному процесі незалежно від його форми — оф- чи онлайн (перерви в заняттях, пропуски окремих занять, переривання уроків, недостатність або й повна відсутність дидактичного забезпечення, неможливість виконання хімічного експерименту); втрати вже здобутих компетентностей через неможливість застосуванням їх на практиці.

Стратегія компенсування освітніх втрат у масштабах країни розглядається на рівні державних органів і передбачає низку довготривалих заходів, як додатковий рік навчання, додаткові заняття під час канікул, адаптування освітніх програм, розроблення додаткового освітнього контенту. Водночас на локальному рівні навчання предмета, де освітні втрати часто мають індивідуальний характер, їх бажано виявляти й усувати негайно .

Щоб уникнути накопичення освітніх втрат і для компенсації вже наявних, першим кроком є *діагностика й ідентифікація прогалин у навчанні*. Початок навчального року 2003 – 2004 є найоптимальнішим часом для з'ясування стану засвоєння учнями основних понять хімії і планування корекційних заходів. Для цього доцільно використати тестування, анкетування, короткочасні диктанти, вікторини тощо.

План наступних дій передбачає використання доступних методичних інструментів, до яких передусім належить *застосування індивідуального підходу з урахуванням особливостей сприйняття й засвоєння учнем навчального змісту*. У пригоді стануть також різноманітні *додаткові навчальні матеріали* (підручники, навчальні посібники, дистанційні курси, віртуальні лабораторії відео- й навчальні ігри).

Важливим інструментом є *само- і взаємонавчання учнів*, що передбачає допомогу з боку вчителя для складання індивідуального плану, визначення етапів роботи, способу само- чи взаємоконтролю й перевірки результату.

Значні проблеми спричинює невиконання навчального хімічного експерименту. Частково їх можна розв'язати завдяки *доступному хімічному експерименту в домашніх умовах*. Зміст його визначено у чинній навчальній програмі. Домашній експеримент слід виконувати під наглядом дорослих, важливо звертати увагу на пояснення досліджуваних явищ й інтерпретацію результатів дослідів.

Попереднє дослідження засвідчує, що в багатьох випадках поновлення повноцінного навчання включно з теоретичними заняттями, практичними і контрольними роботами, домашніми завданнями потребуватиме *додаткової*

мотивації учнів. Найпереконливіша мотивація під час війни — це впевненість у практичній корисності хімічної освіти для збереження життя і здоров'я. Учні мають усвідомлювати, що навіть елементарна хімічна грамотність, обізнаність із фізичними й хімічними властивостями речовин і розуміння суті хімічних явищ можуть прислужитися в екстремальній ситуації, спричиненій воєнними діями. Переконувати учнів важливо на конкретних прикладах, що ілюструють вплив агресивних хімічних сполук на організм і довкілля та нейтралізацію цих речовин, поводження з вогнем, поширення отруйних газів тощо.

Отже, для подолання освітніх втрат із хімії доцільно використати механізм, що передбачає діагностику, розроблення плану компенсування із використанням доступних інструментів, посилене мотивування учнів до навчання хімії.